Узбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

2024 йил 21 февраль

Сайхунобод тумани

туманлараро иктисодий судининг судьяси Б.Бектураев Сирдарё раислигида, судья ёрдамчиси С.Сайданов котиблигида, даъвогар "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти манфаатида Узбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошкармасининг жавобгар "САЙХУН КЎХНА ЗАМИН" фермер хўжалигидан 12 927 408 сўм асосий қарз, 1 551 270 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси ва унга килинган хужжатларни даъвогар жамият вакили (04.01.2024 йилдаги 09/05-сонли ишончнома асосида), "Poly Tex Agro Ta`minot" рахбари А.Абдуллаевлар иштирокида, масъулияти чекланган жамияти Сайхунобод тумани, Бахмалсой МФЙ, Буюк ипак йўли кўчасида жойлашган "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти биносида ўтказилган очик сайёр суд мухокамасида кўриб чикиб, куйидагиларни,

АНИКЛАДИ:

"POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда "даъвогар" деб аталади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармаси (кейинги ўринларда "палата" деб аталади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, "САЙХУН КЎХНА ЗАМИН" фермер хўжалиги (кейинги ўринларда "жавобгар" деб аталади) дан 12 927 408 сўм асосий қарз, 1 551 270 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суднинг 2024 йил 29 январдаги ажрими билан ишга низонинг предметига нисбатан мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида "Poly Tex Agro Ta`minot" масъулияти чекланган жамияти жалб қилинган.

Ишни кўриш вақти ва жойи ҳақида тегишли тартибда ҳабардор қилинган палата ва жавобгар вакиллари иштирокини таъминламади.

Бу холда суд, Ўзбекистон Республикасининг Иктисодий процессуал кодекси 127, 128, 170-моддасига асосан, ишни унда мавжуд материаллар асосида палата ва жавобгар вакиллари иштирокисиз кўришни лозим топади.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъво талабларини кувватлаб, жавобгар томонидан шартнома мажбуриятлари тўлик бажарилмаганлигини ва шартномада келишилган микдорда махсулот етказиб берилмаганлиги натижасида қарздорлик юзага келганлигини маълум қилиб, даъво талабларини тўлик қаноатлантириб беришни сўради.

"Poly Tex Agro Ta`minot" масъулияти чекланган жамияти вакили жавобгарнинг 2023 йил 1 сентябрда тузилган "Хакдорликни ўтказиш тўгрисидаги талабни қабул қилиш бўйича" шартнома мавжудлиги, жавобгарнинг унда мавжуд кредитор қарзи даъвогарга ўтказилганлигини маълум қилди.

Суд, ишда қатнашувчи шахсларнинг тушунтиришларини тинглаб, даъво аризасида баён этилган важларни иш ҳужжатлари билан бирга муҳокама қилиб,

қуйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво аризасини қисман қаноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикасининг Фукаролик кодекси (кейинги ўринларда "ФК" деб аталади) 465-моддасининг биринчи қисмига биноан, контрактация шартномасига мувофик қишлоқ хўжалиги махсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги махсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид қиладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда белгиланган баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Иш хужжатларига кўра, тарафлар ўртасида 2023 йил 6 январда 78-сонли пахта хом ашёсини харид қилиш бўйича шартнома тузилган.

Мазкур шартноманинг 1.1-бандига кўра, жавобгар (хўжалик) шартноманинг 1.2-бандида кўрсатилган микдордаги пахта хом ашёсини даъвогар (тайёрловчи)га етказиб бериш, даъвогар (тайёрловчи) эса ушбу махсулотни келишилган муддатларда муайян нарх бўйича ҳақини тўлаб харид қилиш мажбуриятини олган.

Шартнома шартларига кўра, даъвогар (тайёрловчи) томонидан жавобгар (хўжалик)га нефть, минерал ўғит ва бошқа керакли маҳсулотлар етказилиб берилган ва пул ўтказмалари ўтказилган.

Бироқ жавобгар томонидан шартнома шартларига асосан белгиланган миқдорда маҳсулот етказиб берилмаганлиги натижасида жавобгарнинг даъвогар олдида қарздорлиги келиб чиққан.

Хусусан, "Poly Tex Agro Ta'minot" масъулияти чекланган жамияти (бундан кейинги матнларда "эски ҳақдор" деб юритилади) даъвогар ва жавобгар ўртасида 2023 йил 1 сентябрда тузилган "Ҳақдорликни ўтказиш тўгрисидаги талабни қабул қилиш бўйича" 01/113-сонли шартномада эски ҳақдорнинг жавобгарда мавжуд 39 123 616 сўм кредитор қарзи даъвогарга ўтказилган. Мазкур шартнома тарафлар томонидан имзоланган ва даъвогар томонидан 39 123 616 сўм ҳақдорлик қабул қилиниб, жавобгарнинг даъвогар олдида қарздорлиги келиб чиққан.

ФК 345-моддаси биринчи қисмида талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечилган тақдирда қарздор ўзининг дастлабки кредиторга муқобил талабини янги кредиторнинг талабига қарши ҳисобга ўтказишга ҳақли.

Эски ҳақдордан қабул қилиб олинган қарздорлик, етказиб берилган маҳсулотлар, уруғлик чигит учун тўловлар, кўрсатилган хизматлар, банк фоизи тўловлари ҳисобидан даъвогар олдида 12 927 408 сўм қарздорлиги ҳосил бўлган. Ушбу қарздорлик юзасидан 2023 йил 1 декабрь куни тарафлар ўртасида солиштирма далолатнома тузилиб, тарафлар томонидан имзоланган.

Даъвогар жавобгарга қарздорликни тўлаш тўғрисида 2023 йил 22 декабрда №01/620-сонли талабнома юбориб, қарздорликни 5 банк иш кунида тўлашни, акс ҳолда иқтисодий судга даъво ариза киритишини билдирган.

Жавобгар томонидан талабнома оқибатсиз қолдирилган. Натижада даъвогар судга мурожаат қилишга мажбур бўлган.

ФК 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар

бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Қайд этилган қонун нормалари ҳамда жавобгарнинг қарздорлиги ишдаги шартнома, маълумотнома, ҳисоб-фактуралар, солиштирма далолатнома, даъвогар вакилининг судга тақдим этган маълумоти ва ишдаги ҳужжатлар билан ўз тасдиғини топган деб ҳисоблаб, даъвонинг 12 927 408 сўм асосий қарзни ундириш тўғрисидаги талабини қаноатлантиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар шартномага асосан тўлов муддатининг кечиктирилган кунлари учун 1 551 270 сўм микдорида пеня ундиришни сўраган.

ФКнинг 260-моддасига кўра, қонун хужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади.

ФКнинг 261-моддасига кўра, неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади, қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ҳолларда тўлайдиган ва қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Қарздор мажбуриятларнинг бажарилишини кечиктириб юборганида тулайдиган ва утказиб юборилган муддатнинг ҳар бир куни учун мажбуриятнинг бажарилмаган қисмига нисбатан фоиз билан ҳисобланадиган неустойка пеня ҳисобланади.

ФКнинг 263-моддасига кўра, неустойка тўлаш тарафларнинг келишувида назарда тутилган ёки тутилмаганлигидан қатъий назар, кредитор қонунда белгиланган неустойка (қонуний неустойка)ни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикасининг "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўгрисида"ги Қонунининг 32-моддаси иккинчи қисмида етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорида пеня тўлаши белгиланган.

Даъвогарнинг Қонуннинг 32-моддаси иккинчи қисмида етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорида пеня ундириш белгиланганлиги асоси билан жавобгардан пеня ундириш сўралганлиги важи асоссиздир.

Даъвогар эски ҳақдордан қабул қилиб олинган қарздорлик, етказиб берилган маҳсулотлар, уруғлик чигит учун тўловлар, кўрсатилган хизматлар, банк фоизи тўловлари ҳисобидан даъвогар олдида 12 927 408 сўм қарздорлик ҳосил бўлган.

ФКнинг 333-моддаси биринчи қисмига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажарилмаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2002 йил 4 мартдаги Ўзбекистон Республикасининг "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўгрисида" ги Конунини иктисодий судлар амалиётида қўллашнинг айрим масалалари ҳақида" 103-сонли қарори 10-банди биринчи хатбошисида қонун хужжатлари ва шартномада бошқача тартибда жавобгарлик назарда тутилмаган бўлса, шартнома шартларини бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик (шартнома интизомини Ўзбекистон Республикасининг учун "Хўжалик бузганлик) субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўгрисида"ги Қонуни 25 - 32-моддаларига асосан жавобгарлик қулланилиши, агар хужалик шартномасида шартнома интизомини бузиш билан боғлиқ холатлар учун жавобгарлик белгиланган булса, тарафларнинг жавобгарлиги шартномага асосан қўлланилиши ҳақида тушунтириш берилган.

Даъвогарнинг тарафлар ўртасида пеня ундириш талабига асос қилиб келтирилаётган "Ҳақдорликни учинчи шахсга ўтказиш" ва пахта хом ашёсини харид қилиш бўйича шартномалар мавжудлиги даъвогарга пеня ундириш ҳуқуқини бериши ҳамда даъвогар томонидан пеня ундириш талабининг асослилиги, уни қайси шартнома бўйича қанча ҳосил бўлган қарздорликка нисбатан ҳисобланганлиги судда исботлаб берилмади.

Қайд этилганларга асосан суд, даъвогарнинг жавобгар хисобидан 1 551 270 сўм сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво талабини қаноатлантиришдан рад этишни лозим топади.

Шу билан бирга суд, давлат божи ва почта харажати масаласини мухокама қилиб, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддаси ҳамда 2020 йил 06 январдаги № 600-сонли "Давлат божи тўғрисидаги" Ўзбекистон Республикаси Қонунига илова қилинган давлат божи ставкалари микдорининг 2-банди талабига мувофик, даъво талабининг қаноатлантирилган қисмига мутаносиб равишда 299 200 сўм давлат божи харажатини жавобгар зиммасига, 40 800 сўм давлат божи харажатини даъвогар зиммасига юклашни ва олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажатини жавобгардан даъвогар фойдасига ундиришни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 112, 113, 114, 116, 118, 170, 176 - 180-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогар "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти манфаатидаги Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармасининг даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "САЙХУН КЎХНА ЗАМИН" фермер хўжалиги хисобидан даъвогар "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти фойдасига 12 927 408 сўм асосий қарз ҳамда олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисми қаноатлантиришдан рад этилсин.

Жавобгар "САЙХУН КЎХНА ЗАМИН" фермер хўжалигидан 299 200 сўм, "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамиятидан 40 800 сўм давлат божи тўлови Республика бюджетига ундирилсин.

Хал қилув қарори қабул қилинган пайтдан бошлаб бир ой муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Хал қилув қароридан норози томонлар бир ой ичида шу суд орқали Сирдарё вилоят судининг Иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят келтириши мумкин.

Судья

Б.Бектураев

